

RUDIMENTS DE CONFESSIÓ: EDICIÓ

1. Presente ací l'edició d'un petit tractat de confessió: d'autor anònim del segle XIV, inèdit i conservat en un manuscrit miscel·lani —fols 105-111—, a l'Arxiu Capituar de Girona: 20-d-9, sense títol i que he anomenat *Rudiments de Confessió*.

El text, doctrinari, escrit per un eclesiàstic a petició d'una senyora d'alt estament i noblesa per al seu ús és un manual pràctic per a la confessió, un promptuari o recordatori de punts concrets i indispen-sables per a preparar i realitzar una bona confessió.

Internament, l'obra és una relació de punts doctrinals i pràctics del cristianisme medieval exposats de manera succinta i clara, per tal que el pecador —la senyora— pugui preparar exhaustivament la llista concreta dels seus falliments i declarar-los correctament a la confes-sió; i està estructurat en cinc parts: La primera, sobre els set pecats capitals que abraça quasi la meitat de l'obra; la segona sobre els deu manaments de la llei de Déu; la tercera sobre les set obres de miseri-còrdia; quarta sobre els pecats contra el sant esperit i la cinquena, so-bre les condicions necessàries i circumstàncies a tenir en compte per a una confessió profitosa i plena.

Externament la seua edició ajudarà a resoldre la tradició dels ma-nuals de confessió dins l'àmbit lingüístic català, tema de difícil solució a causa de la dificultat d'abordar fonts, cronologia i influències recí-proques entre els tractats morals amb generalitats sobre la confessió i els seus elements: solen semblar familiars la presentació, l'estil, les expressions, i tot degut a l'aprofitament de materials d'una tradició anterior i comuna.

2. El manuscrit que ens ocupa no és original sinó una còpia, segu-rament de la mateixa època que aquell. Paleogràficament i filològica el text és del XIV i presenta aspectes lingüístics poc rellevants, per-tanyents a la zona nord-est del domini lingüístic.

Sols en destacaré les variants formals *ajonolar*, *prasona* i *reta*; el sintagma *en dinat* i la combinació de pronoms *donar-lo-li*: *les formes verbals entrosqua*, *cayaguda* i *queaguda*; els mots, *à nec* 'indagació', *adre-sament* 'endrecament', *fer hora nona* 'berenar a mitjan vesprada', *grea-*

yada 'gradajant' (no al DCVB), *clauficar* 'enclauar' i '*suany*' atenció, *cura*' (no al DCVB).

3. L'edició ha estat feta amb fidelitat absoluta amb la regularització de i/j, y/v.

Emili Casanova
Universitat de València

RUDIMENTS DE CONFESSIÓ

Con yo sie estat request per vós de scriura a vós alguna doctrina dels sants doctors de la sancta esgleya per la qual vós puscats ésser emformada en confasar diligentment tots vostres peccats, e yo costret per caritat de Déu a ordonar e scriure a vós les coses demunt dites, gran cura he auda e hedificació y a reparament del vostro bon estatment, lo qual, si a Déu plau, de bé en mils sa milorarà, y per rahó de so tramet-vos aquest escrit, en lo qual són tenguts los VII peccats mortals principals e aquels que d'els devalen, los quals com los ligejets porets entendre si per aventura en tots ho en pertida de aquels sots cayaguda.¹ Encare us tramet per scrit los X manaments de la lig e les VII obres de misericòrdia, en les quals, si algun defaliment avets fet, que us en puscats diligentment confessar.

Lo primer peccat mortal és supèrbia, lo qual peccat ha molts rams e moltes branques. La primera braque de.quest peccat és, ço és, si avets feta o donada alguna cosa a laor del món, o per tal que hom vos en honràs e us loàs, car asò és vanaglòria. Encare si nuyl temps, scientment, avets contrestat a veritat. Encare si avets menyspreat menament de vostre prelat o de vostro rector o de vostro confessor. Encara si alguna bona obra la qual alguna presona agués feta a vós mateixa avets apropiade. Encara si avets aut arguyl o vana glòria de bela perlarie que Déus vos aya donade a belea corporal² o de cantar o de balar o de beles vestadures. Encare si us sots arguylade de riqueses temporals que Déus vos aya donades o comanades o que us ayats pensat, so és, que de vostre endústria³ o estudi les ayats audes ne guayades e no.n ayats fetes gràcias a Déu. Encare si avets fet algun ben e que no.n ayats auda reta entenció, so és, que no ho ayats fet a honor de Déu; e generalment, si us sots arguyade d'elcuna gràcia la qual déus vos aya feta. Encare si per ventura avets mostrat de fora so que no és dins e açó por ypocricia. Encare avets menyspreada

1. *cayaguda*: *queaguda*: No corregeix aquestes formes perquè són possibles dins el sistema lingüístic català.

2. *corporal*: ms. *corporall*.

3. *endústria*: ms. *endústria*.

alcuna persona, enaxi que us ayats pensat que vós siats milor que ela ho que⁴ vós fósets pus digne d'aver honor o riqueses ho altres honramens que alguns altres que les an. Encara si avets dites paraules erguyloses ne d'escarn a vostro proïisma, Encara si avets auda barayla ne contensó ab nagun vostro proïisma ne si-l⁵ avets farit ne blastomat ne malayt. Encare si dels béns de natura, so és, de adresament de vos-tres membres e de excel·lència de natura ho de béns de fortuna, so és, de riqueses temporals e de bens de gràcie, so és, de fe y de caritat y de esparanse, de saviea, d'entaniment, de tempranse, de fortaleza, de justícia e de les altres virtuts que Déus vos pot aver donades si no.n avets ratudes gràcies a Déu ho no lo.n avets loat ne beneÿt. Encara si sots estada desconaxent a alguna presona qui ben temporal ho esparital vos aya fet. Encara si avets desiyade⁶ laor ne honor ne glòria d'equest món car sert és que honor e laor e glòria solament se pertany a Déu.

Lo segon peccat mortal és envege, lo qual peccat és molt despla-sent a Déu per so com és contra natura d'oma e de fembra. E les branques d'equest peccat són aquestes, so és, que us devets confassar si nagun temps avets aut desplaer de ben d'altre per rahon d'envege. Encara si avets aut plaer mal de vostre proïisma. Encara si avets tolta ne sostreta bona fama a vostre proïisma. Encara si avets aut plaer, so és, que hom digués mal de vostre proïisma ne si ab plaer ho escoltà-vets. Encara si us és estat greu ben que ayats hoyt dir d'altre presona. Encara si avets enceses e mesclades rencors ne barayles ne discòrdias entre alscunes presones. Encara si avets vedat que pau ne concòrdia no fos feta entre vostres proïismes. Encara si avets loade alguna pre-sona ab⁷ suany.

Lo terç peccat mortal és ira, del qual ixen aquests peccats: Prime-rament vos devets confassar si avets portade rencor ne mala volentat a vostre proïisma. Encara si avets ayrat vós matex o matexa per qual-que manera. Encara si avets dites a alguna presona alscunes coses in-jurioses per ira, les quals no fosen en la dita presona; encara com hi fosen no li deven éser dites sinó per menera de correcció. Encara si avets dites paraules d'alcun greuge, ne, si de fet, avets agrauyat para

4. *bo que vós*; ms. *bo que si vós*.

5. *ne si.l*; ms. *ne.l si.l*.

6. *desiyade*; ms. *fet desiyade*; semicorrecció.

7. *ab*; ms. *e ab*.

ne mara carnal ne spiritual. Encara si avets emberguat⁸ ne contrestat a nangun hom, ben que a altre volgués ferne honor e gràcia qui alcuna persona volgués eser feta. Encara si avets accusat vostre proïisma d'elscuns crims per so que perdés so del seu. Encara si scientment avets donats a alcun hom o fembra àvol consell. Encara si avets dites ho retretes àvols peraules per les quals nafres o morts o altres dampnatges se'n sien seguits, ho que per vós no sie destolt o romàs. Encara si avets fetes covinenses no degudes ne vots ne sacraments tranquats.

Lo quart peccat mortal és accídia, so és, que us devets primerament confassar si nangun temps sots estada perarossa a ben a fer com fer lo poguéssets. Encara si Déus vos ha feta alcuna inspiració o gràcia de fer alcun ben e vós no.l ajats fet, ans avets gitada de vós aquela inspiració e gràcia. Encara si us sòts estade de anar a l'esgleya per paresa. Encara si sòts estade masa delicada ne ociosa. Encara si us sòts tardade de fer esmena de vostres peccats ne si us sòts masa tart confasade, e magorment si us n'avets estat V anys o més. Encara si avets lexade a fer penitència la qual vostre confasor vos aya comanade. Encara, en general, si us sots estada d'alcun ben a fer per paresa. Encara si alcuna persona vos ha demanat conseyll de fet ho de perauale, e com donar-lo-li poguéssets e sabéssets e que no.l li ayats dat. Encara si avets tardat de retra alcuna cosa que tenguésset, a tort de vostre proïisma. Encara si us sòts desconfiade de la misericòrdia de Déu, ne si sòts naguna vagade queaguda en desaparació. Encara si us sòts confiada masa en la misericòrdia de Déu ne si sots aquest confiament avets fet alcun peccat. Encara si nuyl temps oltra la ordinació de Déus vos sòts uyade de la vida corporal e asò per tal que no aguéssets a trebaylor. Encara si avets tolt o alongat son salari masa a alcuna persona que aguéssets loguade.

Lo quint peccat mortal és avarícia e per rahó d'esò devets-vos confasar, so és, si nuyl temps sòts estade usurera de fet ne de volentat, ne si avets pres alcun àvol guany. Encara si avets res tolt forsadament a nuyl hom. Encara si avets fet fals jutgament de nuyl hom per avarícia. Encara si sòts estade de mala senyoria a vostres sotsmesos ne lus ajats tolt res del lur forsadament ne mesa mala custuma. Encara si sòts estade de II lengües ço és a saber, que siats devant amigua e detràs enamigua. Encara si avets res pres ne amblat a nuyl

8. *emberguat o embreguat*: crec que les dues lectures en són possibles.

hom. Encara si avets fer sacrilegi, so és a saber, que ayats res amblat ne tret d'esgleya. Encara si sots stada perjura per guonyar diners ne per naguna altra rahó. Encara si avets mal coltes les festes, vulats vós per vós matexa o per vostres sotmesos. Encare si avets mesa àvol mercaderia per bona ne si n'avets jurat lo nom de Déu en va.

Lo sisén peccat mortal és de guola, so és, que us devets confassar si nuyl temps sots estada torbada de vi o si avets tan menyat o bagut que natura no age pogut retanir. Encara si avets trencats dejunis, los quals santa mare esgleya aya manats jejunar ne qui us sien estats comanats en penitència. Encara si avets reabut lo sant cors de Jhesucrist ne confirmació ne altres sacraments de santa mare esgleya en dinat, si donchs no.us avie necessitat de maleutia. Encara si avets tanguts devant vós molts menyars e diverses e no.n avets donats a alcuna altra persona, la qual sebésets que agués gran fretura. Encara si en die de dejuni avets feta ora nona ans de mig die pasat o si en altre dia vós sots dinade ans que misa ayats hoyda o si.us sots dinada ans de tercia, enaxí que abans ajats sedolat lo ventra que la ànima, e majorment que no.u agués necessitat. Encara si per colpa vostre naguna persona és cayaguda¹ en aquest peccat. Encara si a die de dejuni avets menyats latovarís ne confits no per reacració de natura mas per tal que.n poguésets beura més de masura o que lo vi vos en sebés milor. O encara si en altra die asò matex avets fet e vós faent asò, altrás per ànech de vós en alò matex ajen arat o falit. Encara si avets menyat carn en divendres o.n die de dejuni ne si avets participat ab vedat ne ab jueus ne ab eretges ne.ls avets fet sacors ne a lur mala secta sots estada favorabla, ne si en la fe cathòlica avets duptat, ne si los sacraments de sancta mare esgleya avets menyspreats e.ls beneficis de Déu per vós reabuts no avets remembrats. Encara si avets convidats los richs més que los pobres en los vostres convits.

Lo setén peccat mortal és luxúria e aquest ha V branques males. La primera branque és fornicació, so és, com la fembra que no és verge ne maridada u fa ab altre hom qui no ha muler ne és en religióne és en los segrats òrdens; e aquest peccat és mortal, jatsse que merescha menys pena que.ls altres. Lo segon ram de luxúria és com verge és corompuda si donchs no ho és de marit cor metremoni remou e tol aquest peccat de luxúria. Lo terç ram de luxúria és pus greu dels altres e aquest és aülteri, so és, com l'oma usa si nó ab sa muler ho la dona sinó ab son marit. Lo quart ram de luxúria és pus forts e pus greu dels altres e asò és l'om o la fembra usa ab son parent o parenta carnal ho spiritual, so és, ab clergua o ab hom o dona de religió, e ab fiola o ab fiol, padrí ho padrina. Lo quint ram de luxúria és peccat

contra natura, so és, si l'hom o la fembra usa en altre manera sinó en aquella que natura ha ordonat e ab so que natura requer. Encara vos devets confassar si nuyl temps avets cobeayat en vostre cor nagun hom per rahon de nagun d'equests pacats. Encara si.us sóts ben vestida ne ben greayade o pintada o.us avets posades lavadures en la cara ho en les mans per entaniment d'equest pecat ne per naguna altra rahon. Encara si en esgleya ho en altre loch avets dites paraules sutzes ne desonestes ne desordonades d'aquest peccat ne de nagun altre pecat. Encara si a naguna altra persona en aquest pecat avets consentit ne favor ne ajude hi avets feta ho donada. Encara vos devets confassar si nagun temps avets dita mensónaga per aquest pecat ne per nagun altre general, cor la bocha qui ment auçiu la ànima.

Si algunas cosas defalien en asò qui és demunt escrit, en los X manaments qui.s seguexen ho trobarets.

Devets saber encara més, que nostre senyor Déu donà a establí X menaments en la lig veyà los quals tot crestià o crestiana qui vula aver salvació deu saber e tenir e metra en obra, cor passar los X manaments o la I d'equells solament és pecat mortal, per què si en nagun d'equells avets pecat devets-vos-en diligenment confassar.

Lo primer manament és que hom deu amar Déu de tot son cor e de tota sa ànima e de tota sa pensa. Aquest manament veda que hom no deya amar res tant com nostre Senyor Jhesucrist, ne si matex ne altre persona ne riqueses ne altres coses mundanals ne encara spirituals. Aquest manament veda, so és, que hom no deya amar ne adorar sinó I Déu en una asència de divinitat e en III persones, so és a saber, para e fil e sant esperit, e aquestes III persones són I Déu tan solament, per què aquels ho aqueles fan contra aquest manament qui adoren ýdoles e creen molts deus ésser, o amen e posen lur esperansa més en riqueses temporals o en altres coses que en Déu, e aquels encara fan contra aquest manament qui guarden en hoys d'òmens o de fembres ho d'àngels o de bèsties o d'altres coses o encara aquels qui van a sortés ho adevins ne.y han lur fe ne lur esperança.

Lo segon manament és que hom no deu jurar lo nom de Déu en va. Aquels ho aqueles fan contra aquest manament qui juren per Déu ne per lo cors beneýt seu ne per lo cap ne fan vot a Déu de asò de què els dien munsónaga ne a veritat. Encara lo nom de Déu no deu ésser jurat en va ne en naguna altre manera, la nostre peraula no deu ésser sinó hoc o no. Encara aquels fan contra aquest manament que blestomen ne maleaxen lo nom de Déu o pensen alcuna cosa de Déu contrària com Déu sie tot pur bé e naguna cosa contrària no sie en él.

Lo terç manament és que hom deu sacrificar e colra e honrar lo dicmenge e les altres festes qui són acostumades de colra en la sancta esgleya. Aquels, emperò, fan contra aquest manament qui estan en les places e van a les ortes e als altres delits de lur cors e dien perau-les ocioses e vanes e recrean lur cors ans que la ànima. Com aquest manament sia e fos establí per Déu per so que enaxí com en los altres dies obra han temporalment que en aquest dia del dicmenge s'esforsàs hom a fer obras spirituals. Encara més que en aquest sant die deven ésser esmanades totes les males obres que hom a fetes en los altres dies.

Aquests III manaments demunt dits se pertanyen ten solament a Déu; els altres VII següens són ordonats envés nostre proïma.

Lo quart manament és que hom deu amar son proïma axí com si matex, ço és a saber, que així com hom no vol per si matex naguna cosa contrària en ben temporal ne spiritual, que així no ho vula hom de son proïme e dels proïmes. Deu hom més amar e honrar, so és, para e mara espacialment e aquels qui per parentesch o per onestat són acostats a hom matex, e generalment tots crestians, e majorment aquels qui al servey de Déu són mils acostats, ne hom los sap aytant com hom pot conéixer milor en ànima; e encara a aquesta amor deuen ésser jueus e sarrayns e aretyes e sismàtichs preguant Déu per els, so és, que nostro Senyor Déus los aport a conaxensa de veritat e que pusquen éser convertits a la sancta fe catòlica. Per aquest manament és hom encara obligat, totes coses que Déus ha fetes a amar, per tal com totes són bones e totes són a servey del hom creades e fetes.

Lo V manament és que hom no deu ésser homayer. Aquest manament obligua hom, so és, que la u no auçia l'altre ne li don dampnatge en sa persona ne en naguna cosa que nostre proïma age. Per aquest manament és hom encara obligat que hom no digua mal de son proïma, ne.n pens hom mal ne.n parla hom mal, ne li precur hom mal per obra ne per paraula, ne li don hom mal exempli, ne.l jutga hom, ne.l blasma de nagun crim. Encara per aquest manament és hom obligat que deya for secors e ajuda al pobra qui mor de fam, cor si mon proïma mor de fam e yo no li ajud, si fer o pusch, la mort d'equel me serà en aytant de gran colpa com si yo l'avía mort ab coutel o en altre manera.

Lo VI manament és que hom no deya fer aulteri. Per aquest manament és hom obligat a abstinència de tot pecat de luxúria e d'equel pecat ja n'avem demunt, en lo pecat de luxúria, asats perlat.

Lo VII manament és que hom no deya res amblar a son proïisma ne deu hom tanir res del seu ultra sa volentat.

Lo VIII manament és que hom no fassa fals testimoni contra son proïisma ne no.l diffam de nagun vici, encara, com él hi fos, si donchs no ho faya per manera de correcció.

Lo IX e.l X manamens se poden ensemps ajustar, e és lo IX manament, so és, no cobeageràs la muler de ton proïisma e.l X manament és no desigaràs res de ton proïisma. Per aquests II manament és hom obliguat que hom no deya desiyar muler de son proïisma ne axí matex la fembra marit d'altre, ne aytempoch deu hom cobaejar naguna cosa de son proïisma si doncs no eren coses spirituals, emperò enaxí que la entenció sia tota vagade éntegra e çensera evés Déu.

Encara devets saber les VII obres de misericòrdia, les quals tot crestià deu saber e complir per obra e per volentat.

La primera e la segona obres de misericòrdia són que tot hom e tota fembra deu donar a menyar e a beura a aquels que an fam e çet, e aquestes II obres de misericòrdia se entén, so és, de mangar e de beura, corporalment e spiritual; del corporal so és, que hom li don vianda corporal per la qual pusque aver al cors sostaniment; del spiritual, que hom li do doctrina dels articles de la fe e dels X manamens e que hom lo entroesqua en la sancta fe catòlica e que per aquella pusque vanir a la benavuyrança eternal.

La terça obra de misericòrdia és que hom deu vestir aquels qui són nuus, e açò segons son poder e si lo poder defal age.y hom bona volentat, car la bona volentat complex la obra. Aquel encara vist lo pobra espiritualment, so és, com per lo exempli e per bones peraules e santes convertex a nostre Senyor Déus lo peccador qui és nuu e despuylat de la gràcia de Déu per peccat.

La quarta obra de misericòrdia és com per amor de Déu hom reuyl los pelagrins e.ls òrphens qui no han casa pròpia e són desconsolats de bens temporals, ço és, que han freytura e hom lus dóna se-cors e ajuda dels béns temporals en les lurs necessitats.

La Ve e la VIe obres de misericòrdia és cant hom visita los ma-lautes, pobres e.ls encarscerats, als quals deu hom fer ajuda corporal e donar consolació espiritual.

La VIIe obra de misericòrdia és quant hom va a la sepultura d'èls e.ls ajuda hom a cobrir si mester lus és e hom fa e diu bé per la lur ànima.

Lo primer peccat contra lo sant spirit és presumpció, so és a dir, masa presumir e massa sa confiar en la misericòrdia de Déu e en menysprear la justícia e la dratura que nostro Senyor farà dels pecca-

dors, e asò per la colpa e per la ofensa qui és en pecat; e abandonar si matèx en peccat e asò per la confiansa de la misericòrdia de nostre Senyor Déu. Aquest peccat és apelat en *lette presumtió*, mas en romans se deu apelar fola esperansa.

Lo segon pecat contra lo sanct spirit és desaparació, per lo contrari del altre, qui tol a Déu sa misericòrdia; cor enaxí deu hom aver pahor de la justícia de Déu, so és, que no.s desesper e que per tot lo món no s'asagur naguna vegada ne naguna ora en peccat.

Lo ters pecat contra lo sant spirit és obstinació qui vol dir durea de cor, so és, quant hom és axí endurayt en sa malícia que hom no.l ne pot partir ne.s vol hom esmanar. Aquestes III penes nexen la I^a del altre.

Lo quart pecat contra lo sant spirit és ayrar en son cor que ya no farà penitència. E aquest peccat nex del terç.

Lo V pecat contra lo sant spirit és ayrar en son proïsma la gràcia que Déus li fa, enaxí com fayen los jueus en nostro Senyor Jhesús e asò és pròpiament pecat de envege.

Lo VI pecat contra lo sant spirit és contrestar, a son sient, a veritat conaguda, specialment a la veritat de nostra fe e a veritat de bona vida e a veritat de obres virtuoses e a veritat de gran doctrina, axí com los fariseus e ls savis de la lig contra la veritat que preïcava Jhesucrist Salvador nostre.

Encare us vuyt donar alcuna curta doctrina e retgla de comfació, jatsie que yo creu que vós lo sapiats mils que yo; e conseyl-vos que abans d'elscuns dies que us anets confassar devets aver pansats e aver en vostra mamòria retornats tots quans pecats vos ajats hanc fets contra nostre Senyor Déus, per tal que mils e pus diligentment los puscats dir e confassar, e per ço que ayats auda dolor e contrició, e per so com avets agreujat per ten vil cosa com és pecat aytal senyor ten maraveylós e ten poderós qui ten carament vos volch comprar ab la sua pròpia sanch preciosa; e com açò us aurets ben pensat e aurets auda contrició dels vostres peccats anats-vos ajonolar als peus del confessor e ab gran revarència basats-li la mà, cor la mà del prevera per mèrit e per virtut de les mans de Jhesucrist, en la Creu clauficades, de les quals féu sacrifici a Déu lo Pare, vos absolrà de tots vostres pecats e us deliurarà de la cadena infernal e us treurà del poder dels dimonis e us metrà en amor e en gràcia de nostre senyor Jhesucrist, e us acompanyarà ab la companya dels beneÿts àngels. E com ten gran gràcia reabé hom de la mà del prevera per mèrit de la passió del fil de Déu ab gran revarència la deu hom aver, emperò jatsie que alguns ho alsunes majorment no la li besen gens, per axò no.n

val menys la absolució ne él aytanpoch no.y deu metra sa aficció guayra; e com asò aurets fet diligentment diguats ben tots vostres pecats e singularment anats per cascan pecat axí com l'avets fet per obra e axí com l'aurets dit o pensat.

Encara vos devets ben saber que no devets posar escuses naguna de pecat ne apelació, so és, que diguats que si altre no.us ho agués conseylat que no.l aguérets vós fet ne que diguats que àvol acompaña vos en merí mal, mas que purament e censsera accusats vós matexa, so és, que per gran colpa vostra diguats que.ls agats fets. Encara sapiats que en vostra confeció no devets pas acusar nagun, mas ten solament diguats los vostres peccats, aquels que fets ayats e no més. Encara devets dir lo loch en lo qual ajats fet lo pecat, cor més pecca hom en esgleya que no en la casa o en locho publich que en amagat.

Encara devets dir en lo qual temps ajats fet lo pecat, cor pensar vos podets que més peca hom a festa anyal o en coresma o en vetla que en altre temps. Encara devets dir en vostra confessió, so és, quantes vegades avets fet lo pecat, so és, una vegada o moltes. Encara devets dir si lo pecat raquir la condició de la persona, so és, ab la qual avets peccat si és crestià o sarray o jueu o clergua o religiós, e emperò naguna vegada no anomanan la persona per son nom.

